Stockholm, 27 mars 2024

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Synpunkter på Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om fastställande av harmoniserade krav på den inre marknaden vad gäller transparens kring intresserepresentation för tredjeländers räkning och om ändring av direktiv (Ju2024/00186)

Transparency International Sverige (TI Sverige) har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på ovanstående förslag till EU-direktiv.

Övergripande synpunkt

Frågan om olika former av transparensregister (ofta kallade lobbyregister) är central för Transparency International som global aktör med fokus på transparens, integritet och ansvarsutkrävande i arbetet mot korruption.

Transparency International Sverige välkomnar således mer transparens vad gäller intresserepresentation både inom EU och för tredjeländers räkning.

Direktivets fokus på utlandsfinansierad intressebevakning liknar dock lagar om så kallade ”utländska ombud” och riskerar att stigmatisera organisationer och verksamheter, främst inom det civila samhället, på grundval av deras finansieringskällor. Det skulle därmed på ett oproportionerligt sätt kunna begränsa förenings- och yttrandefriheten och riskera att EU:s medlemsstater, särskilt de som brister i tillämpning av rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter, tillämpar direktivet som ett sätt för att hindra och censurera det civila samhället.

Dessutom bedömer vi att direktivet är ett ineffektivt sätt att uppnå det övergripande politiska målet, nämligen att bekämpa skadlig inblandning från tredjeländer.

Därför föreslår vi i stället inrättandet av ett brett register över intresseorganisationer, som ska omfatta alla former av intresserepresentation, oavsett deras rättsliga status och finansieringskälla.

Specifika synpunkter och förslag

Utvidgning av direktivets tillämpningsområde till att inrätta ett register över intresseorganisationer

Det aktuella förslaget omfattar endast enheter i tredjeland och enheter som tillhandahåller intressebevakningstjänster till enheter i tredjeland. Att begränsa intressebevakningen till tredjeländer kommer enbart att begränsat fånga upp skadligt inflytandet på EU:s och medlemsstaters beslutsprocesser. Detta eftersom

- otillåten och potentiellt skadlig påverkan kan härröra både från länder utanför och inom EU.
- direktivet i sin nuvarande form inte skulle omfatta situationer där stöd till inflytande från tredjeländer finansieras av enheter som inte är direkt associerade med tredjeländer.
- det är svårt att fullt ut identifiera alla enheter vars handlingar kan tillskrivas ett tredjeland.

För att minska risken för kringgående, och för att även fånga upp icke-utländsk finansierad intressebevakning, behöver direktivets tillämpningsområde därför utvidgas avsevärt till att omfatta alla enheter som bedriver intressebevakningsverksamhet eller tillhandahåller intressebevakningstjänster i EU, oberoende av;

- Rättslig status (vinstdrivande, icke-vinstdrivande, konsultverksamhet osv.)
- Etableringsort (inom eller utanför EU)
- Finansieringstyp (ersättning, vinst från kommersiell verksamhet, projektbaserade bidrag osv.)

Fördelarna med en utvidgning är att EU:s medlemsstater skulle få en gemensam reglering på miniminivå för nationella transparensregister (sk. lobbyregister). Idag är det betydande skillnader mellan EU:s medlemsstater, och Sverige är en av de medlemsstater som ännu inte infört någon form av transparensregister. Här kan t.ex. det nyligen inrättade transparens-registret i Finland vara en modell som regeringen skulle kunna titta närmare på.

Vi välkomnar därför att den Parlamentariska utredningen om förstärkt insyn och transparens i finansieringen av politiska partier ska analysera och ta ställning till om en reglering med krav på transparens i fråga om kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister bör införas och hur den i så fall bör utformas och administreras.

Ulrik Åshuvud
Generalsekreterare
Transparency International Sverige